

Una vida violenta

Pier Paolo Pasolini

Traducció de Pau Vidal
Pròleg de Layla Martínez

*A en Carlo Bo i en Giuseppe Ungaretti,
que van venir de testimonis
al judici contra «Nois de la vida»*

PRIMERA PART

Qui era en Tommaso

En Tommaso, en Lello, el Zucabbo i els altres nanos que vivien al poblat de barraques de Via dei Monti del barri de Pietralata van arribar a escola, com cada dia havent dinat, ben bé mitja hora abans que obrissin.

Però ja hi van trobar altra canalla de la zona, que jugaven a terra amb una navalla. En Tommaso, en Lello i companyia es van ajupir al seu voltant a mirar-los, amb les carteres a frec de fang; després en van arribar quatre més amb una pilota i llavors els altres van deixar les carteres en una pila i van sortir corrents cap a la part de darrere de l'edifici, l'esplanada que era alhora la plaça més cèntrica de la barriada.

En Lello i un que vivia a les segones cases barates, allà al costat, es van jugar a sorts amb quin equip farien de porter. En Tommasino, com que no en tenia ganes, es va posar a mirar el partit assegut a terra amb un parell més.

—Ei, Carletto, el mestre ja ha arribat o què? —va demanar a un nano que tenia a prop.

—I jo què sé! —va respondre l'altre arronsant-se d'espatlles.

—Avui a qui li toca neteja? —va tornar a preguntar al cap de poc, perquè havia tingut febre i faltava des de feia un parell de dies.

—An en Lello, no? —va dir en Carletto. I tot girant-se de cop, fastiguejat, cap a un altre que fumava al costat d'ells repenjat en una pedra: —Que em dons tabac?

En Tommasino es va aixecar i va fer cap a la porteria, a l'altra banda del camp, on en Lello, acotat endavant, eixarrencat i amb els braços penjant, a punt per intervenir, seguia el joc atentament, amb expressió severa.

—Ei, Lello!

—No m'emprenyis, què vols? —va respondre sense ni mirar-lo.

—Que te toca a tu, avui, la neteja?

—Pse —va dir en Lello, eixut, sense fer-li gaire cas.

En Tommasino es va asseure al costat de la pila d'objectes que feien de pal de la porteria. Al cap de poc en Lello va girar el cap enrere.

—Per què no fots el camp? Què et pica? —li va engegar abans de tornar-se a girar per quedar-se mirant fixament el centre del camp, on la canalla empaitaven la pilota mentre es deien de tot. En Tommasino ja no va dir res més, i amb tota la calma del món, les cames creuades damunt del fang sec, es va treure un cul de cigarret del fons de la butxaca i se'l va encendre.

Al cap de no gaire en Lello li va llançar una altra llambregada i es va adonar que fumava. En silenci va retornar la vista al camp, fins que va dir, en veu baixa i ronca:

—Passa-me'l, nano.

En Tommaso encara va fer quatre pipades ràpides abans d'aixecar-se i allargar-li el cul de cigarret a en Lello, que el va agafar sense perdre de vista el joc i va començar a fumar aprimant els ulls, sempre a punt per llançar-se.

En Tommaso s'havia quedat dret darrere seu, amb les mans a les butxaques del pantaló curt, lligat a la cintura amb un cordill i tan ample que semblava una faldilla.

Just en aquell moment els marrecs van arribar a porteria, tots en marabunta, i un dels de l'equip contrari, esgotat, va

aconseguir clavar una coça a la pilota, que va rodolar amb poca força fins a prop de la muntanyeta de coses. En Lello es va estirar a caçar-la, encara que no calia perquè només inclinant-se una mica ja l'hauria agafada, i la va tornar a xutar cap al mig del camp. Va recuperar la llosca que havia llençat i va fer unes quantes pipades més, tot cofoi.

—Osti, Lello, ets un figura, eh? —l'ensabonà en Tommaso.

L'altre no va respondre, però es notava que realment s'hi considerava, de bo, fumant amb aquell posat de pinxo.

—Escolta, et faria re dir-li al mestre si a mi també m'hi deixa quedar, avui, a fer la neteja? —va demanar en Tommaso al cap d'una estona, amb cara d'indiferència.

—Ja vorem —va respondre en Lello, apaivagat i seguint el joc amb menys passió, com si ja se n'hagués atipat.

En Tommasino se li va tornar a asseure al costat, però no gaire estona perquè al cap de poc els que seien a l'altra punta, a la banda de l'escola, es van posar a xisclar i a fer gestos. Arribava el mestre i era hora d'entrar. Els que jugaven van fer quatre xuts més i tot seguit, sense parar de clavar-se empentes i barallar-se, van recollir les carteres i van entrar al pati de l'escola a través de la porteta esgavellada.

A partir de les dues, quarts de tres, la vida recuperava la calma, a Pietralata. Només es veien grapatats de criatures, entre les cases barates, i alguna dona feinejant. Tot era sol i ronya, ronya i sol. Però encara era març i el sol no trigava gaire a pondre's per darrere de Roma. Llavors arribava la penombra i l'aire, si no es glaçava hi faltava poc. Quan els nois sortien de classe ja era pràcticament a la posta, i el barri encara estava desert, perquè els treballadors no havien plegat, el cine tot just acabava d'obrir i els dos o tres bars de la zona encara esperaven l'allau de desesperats de cada dia.

Els nois sortien disparats de col·legi i s'escampaven pels solars de terra al llarg i ample del barri: quatre parets d'autoconstrucció, una tirallonga de forques de penjar, uns quants safarejos amb dos pams de llot negre al voltant i una mica més de llum que a l'escola.

En Lello s'havia quedat sol amb el mestre perquè li tocava neteja; passava sovint, perquè el mestre, en comptes de premiar i castigar, triava el voluntari al seu gust. Fos com fos, al final tot plegat volia dir quedar-se una estona més, mitja horeta escassa, per passar una mica l'escombra entre els pupitres i treure la pols a la taula del mestre i als quadres. En Lello ho va enllestir de seguida, perquè ara ja hi tenia traça, i quan va haver acabat va córrer tot sol cap a casa.

Li feia una mica de cangueli travessar aquells descampats a les fosques, per això hi passava corrents, amb el serrell botant-li davant dels ulls, també negres i lluent com dos musclos, i la samarreta de flors repicant-li contra el cul. Els pagesos ja havien marxat dels horts i Via delle Messi d'Oro, amb els cirerers i els ametllers en la primera florida, era deserta, mentre per darrere dels casalots se sentien veus de nois més grans que cantaven cançons de Claudio Villa, i encara més lluny les cornetes del Forte que anunciaven l'hora de plegar.

Sota el pilar del pont de l'aqüeducte hi havia en Tommasino. En comptes d'anar-se'n cap a casa s'havia quedat esperant-lo, amb el sarró en bandolera.

—Què hi fots, aquí? —el va saludar en passar davant seu per començar-se a enfilat per l'escaleta de ferro del pilar.

En Tommasino el va seguir sense dir res, amb aquella careta rodona i pigallada que sempre semblava untada de greix.

En Lello caminava pont enllà com si fos el cap de colla, sense ni molestar-se a girar-se per veure si l'esclau encara li trotava a darrere.

—Que tens pressa o què? —anava fent en Tommaso, amb posat de murri—. Qui et va parir!

Però en Lello ja baixava per l'altre pilar: va saltar per sobre de l'escut de pedra i va arrencar a córrer pel corriol del canyissar. I en Tommaso al darrere, traient un pam de llengua, esbufegant.

—Espera'm, hosti! —cridava.

Però l'altre, ignorant-lo olímpicament, no afluixava, i fins que no va tenir en Tommaso ben lluny no va reprendre el ritme normal, jugant entre les canyes i les branques dels salzes. I tan bon punt el va tornar a tenir a sobre va arrencar a córrer altre cop camps amunt, cap al cim del talús, amb les fileres de bròquils que ja treien el cap entre quatre arbrissons.

El va tornar a deixar enrere i, igual que abans, quan va ser a dalt de tot tornà a afluixar. Però aquesta vegada es va deixar agafar per en Tommasino, xop de suor, i tots dos junts van tornar a baixar pels monticles en direcció al grapat de xaboles on vivien, allà baix, a tocar de la carretera que anava de Pietralata a Montesacro, just abans del punt on la claveguera del Policlínica desguassava al riu.

Al poblat ja hi havia algun llum encès, que es reflectia en el fang. Els altres nanos jugaven a la porta de casa, i a dins, en aquells espais minúsculs on s'amuntegaven fins a deu o onze persones, era tot una xiscladissa de dones vociferant i de criatures bramant.

En veure'ls arribar, els seus companys van deixar estar el joc per anar-los a rebre.

—Ja heu halat o què? —els va engaltar el Zucabbo, roig i escabellat.

—Sí, què més voldria! —replicà en Lello cridant.

—Que ets burro? —li va fer costat en Tommasino—. Que no veus que arribem ara d'escola, pallús?

—Doncs ja us podeu espavilar —va respondre l'altre, sense picar-se—, que nosatros toquem el pirandó.

—Doncs adéu —va dir en Tommasino, àcid—, com si no sapiguéssim el camí... O poder ens volíeu portar a cavall? No et fot, els paios!

—Per mi que us bombin! —ara el Zucabbo sí que s'hi va tornar—. Si us afanyeu us esperem, i si no, doncs apa!

I amb la mà esquerra va picar amb força tres o quatre cops contra el palmell de la dreta girada en direcció a Montesacro.

Mentrestant en Lello s'havia ficat a la barraca on vivia i en menys d'un minut n'havia tornat a sortir amb un entrepà de pebrots a la mà. Bo i fent un senyal amb el cap, va dir, amb la boca plena:

—Som-hi.

En Tommasino també va entrar a buscar el sopar, però la seva mare encara no havia preparat res. Va estar a punt de posar-se a plorar de ràbia, però per no perdre temps rondinant, va tornar a sortir i s'afegí a la tropa, que ja s'havia posat en marxa, amb la panxa buida.

La carretera que duia a Montesacro, amb l'asfalt tan fet malbé que amb prou feines en quedaven quatre clapes damunt la terra esquerdadissa i plena de brutícia, seguia el curs de l'Aniene.

El riu discorria al fons d'uns talussos pudents, sobretot en el punt on desguassava la claveguera de l'hospital; a la riba de davant s'hi veien cases i casetes, algun edifici en construcció, altres campaments miserables com el d'ells. I, més enllà, en direcció als turons de Tívoli, els camps, difuminats en l'aire fred.

Uns quants revolts més endavant els edificis en construcció es començaven a espessir. Se'n veien una mica per tot arreu, sobre els pujols, retallats contra el cel, o a les fondalades, entre les restes de camps i horts, a tocar dels marges del riu.

Superada aquella zona plena de bastides i solars, la carretera polsegosa desembocava a la Via Nomentana, no gaire per sobre de la Bateria i just abans del pont nou que travessava el riu. Allà sota, al punt exacte on les dues carreteres es creuaven, en una esplanada plena de pins hi havien muntat un parc d'atraccions, amb molta lluminària però poca clientela, que badava amunt i avall, sobretot al voltant de l'envelat del futbolí.

—Què, una partida, Lello? —crijà el Zucabbo tan aviat com va veure l'envelat, a vessar de marrecs.

En Lello va fer que sí amb el cap i va arrencar a córrer cap als futbolins, que eren tots ocupats.

Dos contra dos, els nanos picaven la bola tan fort com podien, esverats i suats, mentre els que s'ho miraven, estintolats a la tanca amb posat irònic i ensopit, s'havien d'alçar el coll de la jaqueta i amagar les mans a les butxaques, engorronits, perquè la fresqueta d'un vespre de març no era cosa de broma.

En Tommaso i companyia es van plantar enmig de la munió de futurs jugadors que esperaven amb impaciència que alguna taula acabés de jugar. I mentrestant, per no avorrir-se, anaven cridant, fotetes: «Fot-li, Vrinós!», «Vinga, Tres Reis, ensenya'ls-hi qui ets!», més per costum que per altra cosa.

Uns quants, com en Tommaso i la seva colla, eren de famílies pobres que vivien a prop, a les barraques de la riba de l'Aniene; però la majoria eren nens de casa bona, o

estudiantets, que s'estaven al barri de Montesacro o als gratacels nous de la Bateria Nomentana. Quan un dels futbolins va quedar lliure, en Lello, en Tommasino, el Zucabbo, en Sergio i en Carletto s'hi van llançar de cap, picant de panxa contra la vora de la taula, per ocupar-la de seguida, sense fer gens de cas dels quatre o cinc que es queixaven perquè els havien passat a davant.

—Ei, que ens toca a nosaltres, que fa una hora que fem cua! —va dir indignat un estudiantet, bo i traient pit.

Els quatre de la Piccola Shangai no se'l van ni mirar, concentrats com estaven a seguir els moviments de l'encarregat, un mort de gana igual que ells, sec com un bacallà, que sense dir ni piu va parar la mà, entomà els diners i els va obrir el compartiment de les boles.

Només en Tommasino, amb posat cansat, es va dignar a adreçar-se a l'estudiantet:

—Au, ja pots tocar el pirandó, va! —mentre es disposava a jugar.

Però els altres quatre, com si s'haguessin posat d'acord, ja tenien els mànecs a la mà: en Lello i en Carletto contra el Zucabbo i en Sergio. En Tommasino va clavar la panxeta al pic de la taula, amb els ulls entelats de ràbia entre les pigues de la seva carona greixosa.

—Sí, home! —protestà, irat, mirant els altres amb aire amenaçador—. I jo no jugo o què?

—Ja pots pirar, que sobres —el va engegar, impacient, en Lello.

—No, no, aquí tenim de jugar tots, eh? —va dir ell molt convençut.

—Que no t'han dit que guillis? —l'escrifassà el Zucabbo mentre li clavava una empenta amb el maluc per fer-lo fora de la taula.

—Sou uns malparits! –xisclà en Tommaso empipat, a punt de vessar el plor de ràbia i amb ganes de brega. Però els altres, amb la bola en joc, ja no li feien cas.

Es va quedar allà plantat, mirant-los de biaix i remugant en veu baixa: «Malparits, desgraciats! Ja veureu, ja», fins que a poc a poc ho va deixar córrer i es va resignar a contemplar la partida amb ull crític, ple de menyspreu.

—Es pot sapiguer qui us ha ensenyat a jugar? –vociferava amb to irònic quan un dels seus amics feia un misto.

Els altres no estaven gens per ell, enfeinadíssims a picar la bola amb tanta força com tenien.

—Goita quin un, aquest! Quina pepa! –va cridar després d'una pífia d'en Carletto—. De la Lazio tenies de ser, burro, més que burro! –i va esclatar a riure ben fort perquè tothom el sentís.

—Ha ha ha! –feia, agafant-se la panxa amb les mans sense treure-les de les butxaques del pantalonet i recargolant-se com una cuca esclafada.

—Més maletos i no naixeu! –va dir després, una mica més calmat, amb una ganyota com més anava més fastiguejada. –Sabeu què us dic?, que ja us ho fareu. Ja hi perdut prou temps amb aquesta colla de sapastres!

I vinga riure fort, mentre, despitat, sortia de l'envelat per anar a fer un tomb per les atraccions.

Sota uns focus que ho il·luminaven tot, ara al recinte s'hi veia força gent, des de nois amb vespino fins a soldats, sobretot de marina. Voltaven en grupets, amb aire desvagat i sorrut, els uns cantussejant, els altres fent el milhomes amb les noies de les parades de fer punteria. En Tommasino va rondar una estona fins que s'aturà a contemplar els autos de xoc en una pista pràcticament buida i després les avionetes amb dos o tres clients, aclofats al seient i blancs de cara pel cangueli.